

JAARVERSLAG DIEREXPERIMENTENCOMMISSIE VRIJE UNIVERSITEIT / VU MEDISCH CENTRUM

2007

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	Samenstelling van de commissie.....	2
3	Aantal vergaderingen	2
4	Overzicht van de dierproeven waarover advies is uitgebracht aan de Vrije Universiteit	3
5	Overzicht van de dierproeven waarover advies is uitgebracht aan het VU medisch centrum	6
6	Aantallen proefdieren in het verslagjaar en voorgaande jaren	11
7	Aandachtspunten	13

1 Inleiding

De dierexperimentencommissie (DEC) adviseert aan zowel de Vrije Universiteit (VU) als het VU medisch centrum (VUmc), beide te Amsterdam.

De DEC adviseert bovengenoemde vergunninghouder(s) dierproeven met betrekking tot voorgenomen dierexperimenteel onderzoek. De commissie komt in principe elf maal per jaar bijeen in plenaire vergadering.

De DEC beoordeelt de door onderzoekers ingediende aanvragen¹ (onderzoeksplannen), toetst deze aan de criteria zoals vastgelegd in de Wet op de dierproeven, en brengt aan de hand hiervan een advies uit. Wanneer geen definitief advies kan worden gegeven op basis van de beschikbare informatie, wordt de onderzoeker in eerste instantie verzocht mondeling en/of schriftelijk een nadere toelichting te geven. Zonodig wordt de onderzoeker verzocht om de aanmelding te herzien. Beoordeling van aanvullende informatie en/of herziene versies vindt doorgaans plaats door de kleine commissie van de DEC (petit comité ofwel PC-DEC), of in herhaalde plenaire behandeling.

Daarnaast behandelt de PC-DEC de volgende zaken:

- verzoeken tot wijziging van reeds van positief advies voorziene aanmeldingen
- verzoeken tot verlenging van de geldigheidsduur van adviezen²
- kleinschalige dierproeven (pilotexperimenten e.d.) waarbij sprake is van beperkte aantallen proefdieren

Aan de PC-DEC gerichte verzoeken kunnen, wanneer de PC-DEC dat wenselijk acht, worden doorverwezen naar de plenaire vergaderingen. De door de PC-DEC afgehandelde zaken worden achteraf plenair behandeld, waarbij de overige commissieleden kunnen aangeven of zij instemmen met het door de PC-DEC gegeven advies. Deze terugkoppeling waarborgt ook op de langere termijn de gewenste congruentie tussen de adviezen zoals die door de voltallige, resp. kleine commissie worden gegeven.

¹ Onder aanvraag of aanmelding wordt in dit verslag verstaan een door de onderzoeker ingediend onderzoeksplan (OZP) waarin de te verrichten dierproeven worden beschreven. Het bestaat doorgaans uit een volledig ingevuld aanmeldingsformulier (t.b.v. plenaire behandeling) of een, niet aan een vast formaat gebonden, amendement hierop (t.b.v. behandeling van wijzigingen en aanvullingen).

² Verlenging van de geldigheidsduur van een advies wordt, wanneer geen sprake is van enige wijziging t.o.v. de oorspronkelijke proefopzet anders dan het moment waarop de dierproef wordt uitgevoerd, doorgaans namens de PC-DEC afgehandeld door de ambtelijk secretaris.

2 Samenstelling van de commissie

Conform het voorstel d.d. 11 maart 2003 van de Keuringsdienst van Waren t.b.v. een uniform format voor de jaarverslagen, worden persoonsgegevens (naam, werkgever) van de leden hier niet vermeld. Onderstaande tabel geeft de situatie aan het eind van het verslagjaar weer:

<i>Lid</i>	<i>Deskundigheid</i>	<i>Arbeidsverhouding</i>	<i>Verricht dierproeven</i>
Voorzitter	alternatieven voor dierproeven / proefdieren en hun bescherming	nee	nee
Lid A	ethische toetsing	nee	nee
Lid B	ethische toetsing	nee	nee
Lid C	alternatieven voor dierproeven	nee	nee
Lid D	dierproeven	ja	ja
Lid E	statistische toetsing / alternatieven	ja	nee
Lid F	proefdieren en hun bescherming	ja	ja
Lid G	dierproeven	ja	ja
<i>vacature</i>	dierproeven	-	-

De kolommen arbeidsverhouding en dierproeven geven respectievelijk aan of het desbetreffende lid in een arbeidsverhouding tot de vergunninghouder staat en of hij of zij betrokken is bij de uitvoering van dierproeven. Leden nemen uiteraard niet deel aan de totstandkoming van adviezen voor dierproeven waarbij zijzelf betrokken zijn.

Bij de plenaire vergaderingen zijn verder aanwezig de proefdierdeskundige (artikel 14 functionaris) en de ambtelijk secretaris van de DEC. Laatstgenoemden kunnen de DEC desgevraagd adviseren m.b.t. respectievelijk proefdierkundige en procedurele aspecten, maar hebben geen stem in de totstandkoming van adviezen.

De samenstelling van de PC-DEC wisselt en is mede gebaseerd op de beschikbaarheid en respectievelijke deskundigheid van leden. Bij afhandeling van plenair behandelde aanvragen is de kleine commissie doorgaans samengesteld uit leden die zich daarvoor ter vergadering hebben opgegeven. In de overige gevallen wordt de samenstelling van de PC-DEC in eerste instantie bepaald door de secretaris, en desgewenst geamendeerd door de leden.

3 Aantal vergaderingen

De DEC is in het verslagjaar elf maal bijeengekomen in plenaire vergadering. De plenaire vergaderingen vinden in principe maandelijks plaats (uitgezonderd de maand augustus, waarin niet wordt vergaderd i.v.m. de vakantieperiode).

De PC-DEC komt niet fysiek bijeen maar behandelt haar zaken in principe per e-mail. Vragen en opmerkingen van DEC-leden, reacties van onderzoekers en bijdragen aan de eventuele daaropvolgende discussie worden door de secretaris verzameld en waar nodig weer onder de betrokken commissieleden verspreid. De leden brengen per e-mail advies uit of besluiten zonodig de zaak (alsnog) plenair te laten behandelen.

Voor nadere informatie m.b.t. het aantal door de PC-DEC behandelde aanvragen wordt verwezen naar de volgende paragraaf.

4 Overzicht van de dierproeven waarover advies is uitgebracht aan de Vrije Universiteit

De dierexperimentencommissie heeft in het verslagjaar voor de vergunninghouder Vrije Universiteit (VU) in totaal 44 aanvragen in behandeling genomen:

- 22 aanvragen zijn in plenaire behandeling genomen, waarvan
 - 19 vervolgens door de kleine commissie zijn afgehandeld
 - 1 door de onderzoeker is teruggetrokken en
 - 2 nog in behandeling zijn
- 18 aanvragen zijn in behandeling genomen door de kleine commissie en aldaar afgehandeld
- 4 aanmeldingen zijn door de kleine commissie doorverwezen naar de plenaire vergadering en aldaar direct afgehandeld (1) dan wel vervolgens alsnog in de kleine commissie afgehandeld (3)

De onderstaande tabellen bevatten de 41 aanvragen (onderzoeksplannen) waarover door de DEC een advies aan de Vrije Universiteit is uitgebracht. Daarnaast zijn in het verslagjaar 3 aanvragen gedaan waarover op het moment van schrijven — bedoeld overzicht geeft de situatie op 29 januari 2008 weer — (nog) geen advies is uitgebracht, hetzij omdat zij nog in behandeling zijn (2), hetzij omdat de onderzoeker de aanvraag heeft teruggetrokken (1).

De 41 aanmeldingen waarvoor advies is verleend zijn als volgt verdeeld over de doelen waarvoor volgens de registratie dierproeven dierexperimenteel onderzoek kan worden verricht:

22 - Onderzoek m.b.t. stoffen schadelijk voor het milieu	1
26 - Opsporen van ziekten bij dieren	2
29 - Onderwijs / Training	5
32 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. geestesziekte / zenuwziekte bij mensen	23
35 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. gedrag van dieren	4
37 - Andere wetenschappelijke vraag	6

Volgens de Dierproevenregeling d.d. 18 december 1996 dient het verslag van de dierexperimentencommissie per advies informatie te verschaffen over "de duur van de proef". Het is echter niet duidelijk op welke wijze dit begrip moet worden geïnterpreteerd wanneer men spreekt over een verzameling experimenten. De dierexperimentencommissie van de Vrije Universiteit brengt adviezen uit op basis van onderzoeksplannen die dikwijls meerdere experimenten omvatten, veelal van uiteenlopende aard en duur. Ook binnen één experiment kan de duur van de proef verschillen, bijvoorbeeld wanneer het einde van de proef afhankelijk is van experimentele parameters. In het hieronder weergegeven overzicht wordt de duur van de proef dan ook niet vermeld.

a) Onderzoek met betrekking tot stoffen, die schadelijk (kunnen) zijn voor het milieu [22]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
10 maanden	positief	-

b) Het herkennen of opsporen (anders dan inde uitoefening van de diergeneeskunde op het betrokken dier) van ziekten bij het dier [26]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
7 maanden	positief	-
4 maanden	positief	-

c) Het verschaffen of ontwikkelen van kennis van het menselijke of dierlijke lichaam of van handvaardigheid in het verrichten van ingrepen daarop [29]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
1 jaar 1 maand	positief	-
1 maand	positief	De DEC roept de onderzoekers op om zich te blijven bezinnen op mogelijke alternatieven voor de hier beschreven dierproeven.
1 jaar 3 maanden	positief	-
7 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht jaarlijks aan de DEC te rapporteren hoeveel dieren zijn gebruikt voor welke specifieke doeleinden.
4 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht jaarlijks aan de DEC te rapporteren hoeveel dieren zijn gebruikt voor welke specifieke doeleinden.

- d) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot geestesziekten of ziekten van het zenuwstelsel bij de mens [32]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
2 jaar	positief	De voortgang en resultaten van het onderzoek worden jaarlijks (ter vergadering) aan de DEC gerapporteerd, waarbij inzage wordt gegeven in de uitgevoerde dierproeven en het daarbij optredende ongerief, alsmede de bijdrage die de uitgevoerde dierproeven hebben geleverd aan de in de aanmelding geformuleerde doelstellingen.
2 jaar	positief	-
3 maanden	positief	-
2 jaar	positief	Advies conform RBD0171(J03)
2 jaar	positief	De proefdierdeskundige dient in staat te worden gesteld de experimenten bij te wonen en derhalve tijdig m.b.t. plaats en tijd van uitvoering te worden geïnformeerd. Eventuele afwijkingen van het verwachte fenotype worden onverwijld aan de proefdierdeskundige gemeld.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De DEC gaat er bij haar advies van uit dat de beschreven experimenten op een dusdanige wijze zullen worden uitgevoerd dat de wetenschappelijke integriteit van de resultaten, in weerwil van eventuele overlast t.g.v. verbouwingen, gewaarborgd is.
1 jaar 10 maanden	positief	De DEC gaat er bij haar advies van uit dat de beschreven experimenten op een dusdanige wijze zullen worden uitgevoerd dat de wetenschappelijke integriteit van de resultaten, in weerwil van eventuele overlast t.g.v. verbouwingen, gewaarborgd is.
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
1 jaar 1 maand	positief	-
2 jaar	positief	-
9 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 10 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-

1 jaar 11 maanden	positief	De commissie stemt niet in met hergebruik van deze dieren t.b.v. het oefenen van orale toediening.
2 jaar	positief	Dit onderzoeksplan vervangt [...], dat hiermee komt te vervallen.
1 jaar 11 maanden	positief	-
7 maanden	positief	-

- e) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot het gedrag van dieren [35]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
1 jaar 7 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-

- f) Een antwoord te verkrijgen op een andere wetenschappelijke vraag [37]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De voortgang en resultaten van het onderzoek worden jaarlijks aan de DEC gerapporteerd, waarbij inzage wordt gegeven in de uitgevoerde dierproeven en het daarbij optredende ongerief, alsmede de bijdrage die de uitgevoerde dierproeven hebben geleverd aan de in de aanmelding geformuleerde doelstellingen. / Het advies komt in de plaats van dat voor [...] d.d. 14-11-2006.
2 jaar	positief	-
5 maanden	positief	Advies conform Besluit BD 02.241 (E09A) d.d. 27 januari 2003.
1 jaar 5 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het experiment, alsmede het daadwerkelijk opgetreden ongerief (i.c. de welzijnsevaluatie), na afloop van het experiment aan de DEC en de proefdierdeskundige te rapporteren.

5 Overzicht van de dierproeven waarover advies is uitgebracht aan het VU medisch centrum

De dierexperimentencommissie heeft in het verslagjaar voor de vergunninghouder VU medisch centrum (VUmc) in totaal 146 aanvragen in behandeling genomen:

- 76 aanvragen zijn in plenaire behandeling genomen, waarvan
 - 14 direct ter vergadering zijn afgehandeld (waaronder vier subsidieaanvragen)
 - 57 vervolgens door de kleine commissie (55) of in herhaalde plenaire vergadering (2) zijn afgehandeld
 - 5 nog in behandeling zijn
- 63 aanvragen zijn in behandeling genomen door de kleine commissie en aldaar afgehandeld (waaronder één subsidieaanvraag)
- 7 aanmeldingen zijn door de kleine commissie doorverwezen naar de plenaire vergadering en aldaar direct afgehandeld (6) dan wel vervolgens alsnog in de kleine commissie afgehandeld (1)

De onderstaande tabellen bevatten de 136 aanvragen (onderzoeksplannen) waarover door de DEC een advies aan het VU medisch centrum is uitgebracht. Daarnaast zijn in het verslagjaar vijf aanvragen gedaan waarover op het moment van schrijven — bedoeld overzicht geeft de situatie op 29 januari 2008 weer — (nog) geen advies is uitgebracht omdat zij nog in behandeling zijn. De resterende vijf aanvragen betroffen subsidieaanvragen waarover geen advies in de zin van de Wet op de dierproeven wordt uitgebracht; zie pagina 10.

De 137 aanmeldingen waarvoor advies is verleend zijn als volgt verdeeld over de doelen waarvoor volgens de registratie dierproeven dierexperimenteel onderzoek kan worden verricht:

05 - Onderzoek m.b.t. de mens; ontwikkeling van medische hulpmiddelen / toepassingen	1
24 - Opsporen van ziekten bij mensen	2
29 - Onderwijs / Training	10
30 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. kanker (excl. carcinogene stoffen) bij mensen	24
31 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. hart- en vaatziekten bij mensen	26
32 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. geestesziekte / zenuwziekte bij mensen	23
33 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. andere ziekten bij mensen	32
34 - Wetenschappelijke vraag m.b.t. andere lichamelijke kenmerken bij mensen	5
37 - Andere wetenschappelijke vraag	13

Volgens de Dierproevenregeling d.d. 18 december 1996 dient het verslag van de dierexperimentencommissie per advies informatie te verschaffen over "de duur van de proef". Het is echter niet duidelijk op welke wijze dit begrip moet worden geïnterpreteerd wanneer men spreekt over een verzameling experimenten. De dierexperimentencommissie van de Vrije Universiteit brengt adviezen uit op basis van onderzoeksplannen die dikwijls meerdere experimenten omvatten, veelal van uiteenlopende aard en duur. Ook binnen één experiment kan de duur van de proef verschillen, bijvoorbeeld wanneer het einde van de proef afhankelijk is van experimentele parameters. In het hieronder weergegeven overzicht wordt de duur van de proef dan ook niet vermeld.

- a) Onderzoek t.b.v. de toepassing in de mens met betrekking tot de ontwikkeling van medische hulpmiddelen of toepassingen [05]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
6 maanden	positief	Het matrixmateriaal wordt voor gebruik gedurende tenminste een half uur gespoeld. Verder stelt de DEC het op prijs om van de uitkomsten van de studie op de hoogte te worden gesteld.

- b) Het herkennen of opsporen van ziekten bij de mens [24]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
4 maanden	positief	-
1 jaar 3 maanden	positief	-

- c) Het verschaffen of ontwikkelen van kennis van het menselijke of dierlijke lichaam of van handvaardigheid in het verrichten van ingrepen daarop [29]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
1 jaar 2 maanden	positief	-
1 jaar 3 maanden	positief	-
2 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	-
1 jaar 10 maanden	positief	-
1 jaar 9 maanden	positief	-
1 jaar 8 maanden	positief	-
1 jaar 5 maanden	positief	-
9 maanden	positief	-

- d) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot kanker bij de mens (exclusief het vaststellen van potentiële carcinogenen) [30]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
3 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
3 maanden	positief	-
1 jaar 1 maand	positief	Uitvoering van de studie geschiedt conform de met de proefdierdeskundige gemaakte afspraken.
7 maanden	positief	
1 jaar	positief	
1 jaar	positief	
2 jaar	positief	
1 jaar 7 maanden	positief	
1 jaar	positief	
2 jaar	positief	
1 jaar 7 maanden	positief	
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het pilotexperiment aan de DEC te rapporteren alvorens de eigenlijke studie te starten.
2 jaar	positief	
8 maanden	positief	
1 jaar 1 maand	positief	
11 maanden	positief	
6 maanden	positief	
2 maanden	positief	
1 jaar 1 maand	positief	Bij de uitvoering van de studie worden de door de proefdierdeskundige geformuleerde criteria als Humaan Eindpunt gehanteerd.
1 jaar 1 maand	positief	Bij de uitvoering van de studie worden de door de proefdierdeskundige geformuleerde criteria als Humaan Eindpunt gehanteerd.

2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-

- e) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot hart- en vaatziekten bij de mens [31]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
2 maanden	positief	-
1 jaar 2 maanden	positief	-
8 maanden	positief	-
11 maanden	positief	-
10 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
1 jaar 2 maanden	positief	-
4 maanden	positief	-
7 maanden	positief	-
1 jaar 11 maanden	positief	-
1 jaar 9 maanden	positief	-
2 jaar	positief	
1 jaar 11 maanden	positief	
1 jaar 9 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten en conclusies van deze dierproeven na afloop aan DEC en proefdier-deskundige te rapporteren.
1 jaar 4 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten en conclusies van deze dierproeven na afloop aan DEC en proefdier-deskundige te rapporteren.
2 jaar	positief	
1 jaar 10 maanden	positief	
1 jaar 6 maanden	positief	
2 jaar	positief	
1 jaar 8 maanden	positief	
6 maanden	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
1 jaar 6 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht eventuele verdere wijzigingen aan het onderzoeksplan tijdig bij de DEC te melden.

- f) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot geestesziekten of ziekten van het zenuwstelsel bij de mens [32]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
8 maanden	positief	-
2 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-
1 jaar 10 maanden	positief	Dit advies betreft experiment 2 zoals beschreven in de herziene versie van de aanmelding d.d. 22 december 2006.
1 jaar	positief	-
1 jaar 1 maand	positief	Dit deeladvies betreft uitsluitend experiment 1. Een advies voor de resterende experimenten zal worden verstrekt na ontvangst en behandeling van een terugrapportage over experiment 1.
1 jaar	positief	-

2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het onderzoek aan de DEC te rapporteren, en daarbij inzage te geven in de (aantallen) uitgevoerde dierproeven en het daarbij optredende ongerief, alsmede de bijdrage die de uitgevoerde dierproeven hebben geleverd aan de in de aanmelding geformuleerde doelstellingen.
1 jaar	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
11 maanden	positief	
2 jaar	positief	
4 maanden	positief	
8 maanden	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
4 maanden	positief	
3 maanden	positief	
2 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het onderzoek aan de DEC te rapporteren, en daarbij inzage te geven in de (aantallen) uitgevoerde dierproeven en het daarbij optredende ongerief, alsmede de bijdrage die de uitgevoerde dierproeven hebben geleverd aan de in de aanmelding geformuleerde doelstellingen.

- g) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot andere ziekten bij de mens [33]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
1 jaar 1 maand	positief	-
1 jaar	positief	-
9 maanden	positief	-
5 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
5 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
4 maanden	positief	-
1 jaar 7 maanden	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	-
1 jaar 2 maanden	positief	De commissie gaat er bij haar advies van uit dat de te gebruiken buffer vooraf wordt getest en het experiment slechts bij goed resultaat wordt ingezet.
1 jaar	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	
3 maanden	positief	
2 jaar	positief	
2 jaar	positief	De commissie gaat er inzake experiment 1 van uit dat niet meer oefendieren zullen worden gebruikt dan strikt noodzakelijk is voor het verwerven van de benodigde bekwaamheid. Verder wordt de onderzoeker verzocht om waar mogelijk op kadavers (van reeds i.h.k.v. ander onderzoek gedode dieren) te oefenen.

1 jaar 7 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-

- h) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot andere lichamelijke kenmerken bij de mens [34]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
6 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
9 maanden	positief	-
1 jaar 7 maanden	positief	-

- i) Een antwoord te verkrijgen op een andere wetenschappelijke vraag [37]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>eventuele voorwaarden / opmerkingen</i>
1 jaar 4 maanden	positief	Dit advies betreft in eerste instantie uitsluitend de 48 dieren (12 ontvangers plus 36 donoren) t.b.v. de 'feasibility study' voor experiment 2b.
1 jaar 5 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
11 maanden	positief	-
2 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	-
1 jaar 5 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
3 maanden	positief	-
11 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten en conclusies van deze dierproeven na afloop aan de DEC te rapporteren.

Naast bovengenoemde aanmeldingen dierproeven heeft de dierexperimentencommissie vijf aanmeldingen ten behoeve van subsidieaanvragen behandeld. Hierbij geeft de commissie in een brief aan de subsidievragers aan of zij in principe al dan niet bezwaar heeft tegen het beschreven onderzoeksproject. In deze gevallen wordt nog geen advies in de zin van de Wet op de dierproeven uitgebracht; na toekenning van de subsidie dienen de eigenlijke dierproeven alsnog op de gebruikelijke wijze te worden aangemeld en getoetst.

6 Aantallen proefdieren in het verslagjaar en voorgaande jaren

In onderstaande tabellen wordt een overzicht gegeven van de aantallen dieren die in het kader van dierproeven op de Vrije Universiteit en het VU medisch centrum zijn gebruikt in de jaren 2000 tot en met het verslagjaar. Dit overzicht behoort niet tot de in de Dierproefregeling gespecificeerde onderdelen van het jaarverslag, maar wordt hier uitsluitend gepresenteerd ter informatie van de lezer. Voor nadere informatie met betrekking tot aantallen proefdieren wordt verwezen naar het nog te verschijnen jaaroverzicht van de Voedsel en Waren Autoriteit, "Zo Doende 2007".

- Totaal aantal afgevoerde dieren:

Diersoort	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Muizen	2.732	4.428	3.493	3.609	4.956	7.589	5.792	5.616
Muzien gen. gemodif.	566	533	1.175	3.007	3.386	4.971	6.353	6.424
Ratten	5.599	7.538	5.788	6.956	4.452	3.361	3.803	2.990
Ratten gen. gemodif.	0	25	0	0	0	0	0	0
Hamsters	77	0	0	0	4	2	0	3
Cavia's	200	71	81	75	93	63	37	2
Gerbils	0	25	0	0	0	0	0	0
Konijnen	51	12	85	94	12	31	26	8
Apen	0	0	0	0	0	0	3	3
Varkens	28	22	0	8	5	13	26	29
Geiten	0	0	6	30	30	38	59	29
Schapen	22	4	0	0	0	0	0	0
Kippen	1	0	0	0	0	0	0	0
Andere vogels	123	202	389	277	299	0	0	0
Amfibieën	66	39	23	43	39	20	12	19
Vissen	153	148	216	332	77	352	1.000	812
Vissen gen. gemodif.	0	0	4	2.651	1.515	462	116	259
Totaal	9.618	13.047	11.260	17.082	14.868	16.902	17.227	16.194

- Totaal aantal dieren gebruikt in dierproeven:

Diersoort	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Muizen	2.653	4.169	3.266	2.784	3.802	5.168	4.555	4.927
Muzien gen. gemodif.	329	468	1.026	774	677	1.022	971	1.298
Ratten	5.059	5.990	5.261	6.691	4.414	3.308	3.790	2.971
Ratten gen. gemodif.	0	25	0	0	0	0	0	0
Hamsters	77	0	0	0	4	2	0	3
Cavia's	200	71	81	75	93	62	37	2
Gerbils	0	25	0	0	0	0	0	0
Konijnen	49	10	85	94	12	31	26	8
Apen	0	0	0	0	3	3	3	3
Varkens	28	22	0	8	5	13	26	29
Geiten	0	0	6	30	30	38	59	29
Schapen	22	4	0	0	0	0	0	0
Kippen	1	0	0	0	0	0	0	0
Andere vogels	68	130	191	36	60	0	0	0
Amfibieën	31	39	23	43	39	20	12	19
Vissen	153	148	216	69	77	108	365	107
Vissen gen. gemodif.	0	0	0	845	535	279	0	40
Totaal	8.670	11.101	10.155	11.449	9.751	10.054	9.844	9.436

De eerste tabel bevat alle dieren die (in het kader van dierproeven) zijn gefokt of besteld en in het betreffende jaar zijn gedood of levend zijn afgevoerd, inclusief dieren die niet daadwerkelijk zijn gebruikt voor dierproeven. De laatste categorie omvat dieren die niet voor proeven bruikbaar waren,

b.v. omdat zij (in het geval van genetisch gemodificeerde dieren) niet het juiste fenotype hadden of omdat zij wegens ouderdom of ziekte niet langer bruikbaar waren voor een experiment, dieren die werden ingezet voor de fok (maar niet zelf als proefdier werden gebruikt) en dieren die boventallig waren.

De tweede tabel geeft de aantallen dieren weer die in het betreffende jaar voor dierproeven zijn gebruikt. Zoals verwacht mag worden, treden verschillen met name op bij kleine dieren (die deels binnen de instelling worden gefokt) en transgene dieren, en niet of nauwelijks bij grotere dieren.

In het verslagjaar is een geringe afname te zien van zowel het aantal gebruikte proefdieren (4%) als van het totaal aantal afgevoerde dieren (6%) ten opzichte van 2006. Hierbij speelt vermoedelijk de ingebruikname van een nieuw centraal proefdiercentrum, waarvoor een deel van het onderzoek enige tijd is stilgelegd, mede een rol.

Het percentage dieren dat niet gebruikt werd voor proeven is in het verslagjaar nauwelijks veranderd (42% tegen 43% in 2006). Zoals uit de tabellen blijkt, komt het "overschot" vrijwel geheel op het conto van muizen, en dan met name de genetisch gemodificeerde. Vissen, al dan niet genetisch gemodificeerd, dragen (in absolute aantallen gezien) in geringere mate bij aan het overschot.

Zoals reeds eerder is betoogd, is het geboren worden van individuen die niet bruikbaar zijn voor dierproeven een onvermijdelijke consequentie van het fokken met en gebruik van genetisch gemodificeerde dieren. Zeker wanneer gewerkt moet worden met bijvoorbeeld "dubbele" of conditionele knock-outs — dieren met respectievelijk meer dan één modificatie, of modificaties die zich slechts onder specifieke condities manifesteren — zal (conform Mendeliaanse principes) slechts een relatief klein deel van de nakomelingen over het voor de dierproef vereiste fenotype beschikken.

Dat ook bij niet genetisch gemodificeerde muizen een relatief groot overschot optreedt — in vergelijking tot andere "kleine proefdieren" — moet vermoedelijk worden toegeschreven aan het feit dat muizen meer dan andere diersoorten binnen de instelling zelf worden gefokt. Fokdieren zijn immers, mits zij niet zelf in een dierproef worden gebruikt, geen proefdieren. Verder worden ook bij het maken van en/of fokken met genetisch gemodificeerde muizen (lijnen) wildtype dieren gebruikt, bijvoorbeeld als "pleegmoeders" of voor het "terugkruisen" van een nieuwe genetisch gemodificeerde lijn naar de gewenste genetische achtergrond.

7 Aandachtspunten

De Dierproevenregeling schrijft voor dat de DEC in haar jaarverslag melding maakt van "procedures of kwesties die als problematisch werden ervaren". De commissie is in het verslagjaar niet geconfronteerd met concrete knelpunten in de zin van zaken of gebeurtenissen die het functioneren van de commissie belemmerden. Derhalve zal deze ruimte worden gebruikt voor het vermelden van enkele aandachtspunten, oftewel dossieroverstijgende zaken waarmee de commissie tijdens haar werkzaamheden in het verslagjaar is geconfronteerd.

Ethische oordelen

In de publieke discussie omtrent de toelaatbaarheid van dierproeven worden regelmatig vraagtekens geplaatst bij de kwaliteit van de oordelen van DEC's in Nederland: zijn individuele DEC's consistent en consequent in hun oordeel? En zijn DEC's in Nederland onderling vergelijkbaar in hun oordeel? Of oordeelt de ene DEC fundamenteel anders dan de andere?

De DEC heeft in 2006 gewerkt aan het ontwikkelen van een afwegingsmodel en een ethische norm aangaande toelaatbaarheid van dierproeven.

De Wet op de dierproeven kent een "Nee, tenzij..." karakter: het is niet toegestaan om een dierproef te verrichten, tenzij het doel waarvoor de proef wordt uitgevoerd niet anders kan worden bereikt dan met bedoelde dierproef. De vorming van een oordeel door de DEC behelst echter ook de afweging van de belangen van de proef tegen het gebruik van dieren, en is derhalve complexer.

Vanuit voornoemde behoefte aan consistente oordeelsvorming heeft de commissie daarom de noodzaak gevoeld om een soort meetlat te maken waarlangs de aanvragen gelegd kunnen worden, en stelde de volgende norm op: Ernstig ongerief is volgens de commissie in principe alleen te billijken wanneer zowel het maatschappelijke als het wetenschappelijke belang groot zijn. Matig ongerief is in principe alleen te billijken wanneer het wetenschappelijke of het maatschappelijke belang groot is. En gering ongerief is in principe alleen te billijken als er minstens voldoende wetenschappelijk belang of voldoende maatschappelijk belang aanwezig is.

In het verslagjaar heeft de commissie geëxperimenteerd met deze norm. Het blijkt een richtsnoer om tot consequente en consistente oordelen te komen. Daarnaast geeft het de commissie focus in de behandeling van de aanvragen en verschaft het een vocabulaire om discussie te voeren.

In reactie op de evaluatie van de Wet op de dierproeven in 2007 heeft het bestuur van de Nederlandse Vereniging van DEC's (NVDEC) ondermeer verschillende voorstellen gedaan om te komen tot het harmoniseren van de ethische oordelen van alle DEC's in Nederland.

De DEC VU/VUmc heeft het door haar ontwikkelde afwegingsmodel en ethische norm gepresenteerd op de landelijke nascholingsdag van DEC leden in 2008. Dit werd zeer positief ontvangen. De verwachting is dat het model en de norm een belangrijke input zullen vormen voor de ontwikkelingen die op landelijk niveau gaande zijn.

Dierproeven voor welvaartsziekten?

De DEC wordt met enige regelmaat geconfronteerd met onderzoeksplannen die betrekking hebben op dierproeven ten behoeve van (de behandeling van) aandoeningen die direct of indirect het gevolg zijn van ongezonde leefgewoonten. De vraag die daarbij keer op keer naar voren komt is: Is het gerechtvaardigd om proefdieren te gebruiken voor het zoeken van behandelingen voor aandoeningen waarvan reeds (grotendeels) bekend is hoe ze voorkomen kunnen worden? Is het moreel aanvaardbaar om muizen of ratten te gebruiken om onderzoek te doen naar bijvoorbeeld overgewicht en alle problemen van dien, terwijl de remedie — minder eten en meer bewegen — al lang en breed bekend is?

De DEC weegt in haar oordeelsvorming mee dat welvaartsproblematiek wel degelijk een groot risico voor de volksgezondheid vormt. Er is op dit moment sowieso al een grote groep mensen die met deze aandoeningen te kampen heeft en bij wie zelfs het rigoreus omschakelen naar een gezondere leefstijl niet tot het verdwijnen van de klachten zal leiden (denk b.v. aan hart- en vaatziekten of type II diabetes). Ook blijken de pogingen om in het kader van preventie een gedragsverandering te bewerkstelligen vooralsnog niet erg effectief, gezien de gestaag toenemende prevalentie van deze aandoeningen. Verder kan zelfs worden gesteld dat de samenleving als geheel kennelijk accepteert dat het grote goed van keuzevrijheid en zelfbeschikkingsrecht voor het individu ook een keerzijde kent. De maatschappij is immers ook bereid om collectief veel geld te steken in complexe

behandelingen voor aandoeningen die door een gezondere levenswijze grotendeels voorkomen hadden kunnen worden.

Niettegenstaande de in de tweede alinea beschreven overwegingen, blijft de DEC van mening dat dit een complexe kwestie is, die een bredere discussie verdient dan slechts in de context van de ethische toetsing van dierproeven.

Kredietwaardigheid van onderzoekers/onderzoeksgroepen

In hoeverre wordt het oordeel over een onderzoeksplan gekleurd door het beeld dat bij de commissieleden bestaat over de aanvrager(s)? Langer zittende leden bouwen in de loop der jaren ervaring op met individuele onderzoekers en onderzoeksgroepen. Deze ervaring betreft niet alleen de aard en wijze van uitvoering van het onderzoek, maar ook minder tastbare zaken, zoals de "attitude" ten aanzien van proefdieren, de welwillendheid die in de discussies met de DEC wordt tentoon- gespreid en de wijze waarop het onderzoek in de aanvraag wordt beschreven en gerechtvaardigd.

De vraag is of dergelijke zaken op termijn een rol gaan spelen in de toetsing. In concreto: zou een onderzoeksplan, wanneer ingediend door een "kredietwaardige" onderzoeker, anders worden beoordeeld dan wanneer het was ingediend door een onderzoeker met wie de DEC in het verleden minder positieve ervaringen heeft gehad? Oftewel, toetst een DEC uitsluitend op basis van de feitelijke informatie die in het onderzoeksplan is te vinden, of op basis van een totaalbeeld waarbij ook informatie uit andere kanalen een rol speelt?

Er is in het verleden wel eens gepleit voor het anonimiseren van onderzoeksplannen. Het valt echter te verwachten dat dit in de praktijk geen of weinig soelaas zal bieden, aangezien onderzoek (aan de hand van thematiek, experimentele benadering, etc.) in vrijwel alle gevallen zonder veel moeite te herleiden zal zijn tot een bepaalde groep of zelfs individuele onderzoeker.

Effectiviteit

In de voorbije jaren is op deze plaats enkele malen aandacht besteed aan de werkdruk van de commissie. Het werk voor de DEC komt, zo moge duidelijk zijn, naast de reguliere werkzaamheden van de leden. (Een volledige vrijstelling blijkt in de praktijk zelden tot de mogelijkheden te behoren; dit geldt voor zowel interne als externe leden.) Om te voorkomen dat het werk voor de DEC dan wel dat voor de echte werkgever in de knel komt, dient de commissie uiteraard zo effectief mogelijk met haar tijd en middelen om te gaan.

In het verslagjaar heeft de DEC een extra bijeenkomst ingelast waar, met de vergunninghouder als gespreksleider, van gedachten is gewisseld over het functioneren en de effectiviteit van de commissie. Het voornaamste doel van de bijeenkomst was bewustwording. De indruk was ontstaan dat de voorzitter ten onrechte als enig verantwoordelijke werd gezien voor het ordentelijke en efficiënte verloop van vergaderingen. Vanuit dat perspectief is een beroep gedaan op de individuele leden om hun inbreng in de discussie te evalueren. De centrale kwestie zou hierbij moeten zijn: draagt een vraag of opmerking, respectievelijk de reactie van de onderzoeker daarop, bij aan de toetsing?

Hoewel de bijeenkomst niet heeft geleid tot concrete afspraken, lijkt het doel van bewustwording wel degelijk te zijn bereikt. De commissie heeft sterk de indruk dat in de maanden na de bijeenkomst effectiever is vergaderd. De gemiddelde duur van de vergaderingen lijkt ook te zijn afgenomen, hoewel aan dat laatste natuurlijk ook andere oorzaken ten grondslag kunnen liggen.

contactgegevens:

Vrije Universiteit
Secretariaat Dierexperimentencommissie
p/a dienst Arbo en Milieu
Van der Boechorststraat 1
1081 BT Amsterdam